

Ольга ХАРЧИШИН

УКРАЇНСЬКО-МОЛДОВСЬКІ ЕТНОКУЛЬТУРНІ ЗВ'ЯЗКИ: ЗДОБУТКИ НАУКОВОЇ СПІВПРАЦІ

Українсько-молдовські етнокультурні
зв'язки // Міжнародні наукові читання
пам'яті академіка Костянтина Поповича.

Збірник наукових статей /
упоряд. В.Г. Кожухар, К.С. Кожухар. —
Т. 1. — Кишинів, 2015. — 344 с. ; Т. 2.

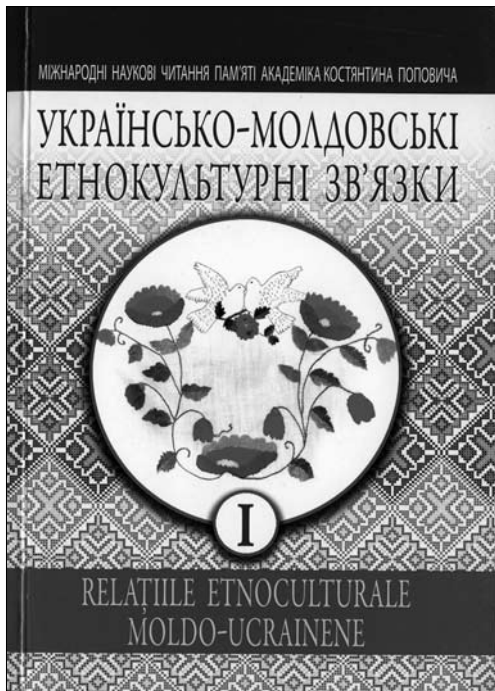
Актуальні питання історії, мови та культури
українців Республіки Молдова. —
Кишинів, 2016. — 340 с.

Тісні етнокультурні зв'язки українців та молдован, що склалися історично внаслідок багатоговікового сусідства цих двох народів на землях Бессарабії, є предметом наукового зацікавлення уже понад підтора століття¹. Першими помітними працями цієї проблематики були розвідка О. Защука «Етнография Бессарабской области» та нарис О. Афанасьєва-Чужбинського «Поездка в Южную Россию. Ч. 2: Очерки Днестра» (обидві надруковані в 1863 р.) [1; 3]. Із часу проголошення незалежних держав України та Республіки Молдова (1991) українсько-молдовські наукові зацікавлення вийшли на новий рівень комплексних досліджень, передусім — стали ключовими у діяльності Інституту національних меншин (тепер — Інститут культурної спадщини) АН Молдови. Цей Інститут очолив академік, основоположник українознавства у Молдові **Костянтин Попович (1924—2010)**. Його учні та послідовники доктор історії **Віктор Кожухар** та доктор педагогіки **Катерина Кожухар** виступили організаторами щорічних Міжнародних наукових читань, присвячених пам'яті Костянтина Поповича (уже 5 років поспіль), та взяли на себе відповідальність упорядкування збірників наукових статей «Українсько-молдовські етнокультурні зв'язки» (вийшли друком поки що 1—2 томи²). Збірники мають сталу структуру: «Передне слово»; Розділ 1 «Академік Костянтин Попович — учений, письменник, громадянин»; Розділ 2 «Етнологія, історія, мистецтво»; Розділ 3 «Фольклор. Етнолітература. Етнолінгвістика. Лінгводидактика». Перший том містить 32 статті, другий — 25.

Перший блок статей окреслює науково-мистецьку багатогранність діяльності Костянтина Поповича. Так у першому томі **Думітру Апетрі** розглядає доробок ученого в царині дослідження молдово-українських літературних зв'язків; **Ірина Деркач** — роль академіка К. Поповича у створенні музею «Українці в культурі Молдови» (1999) при Товаристві української культури та місце творчості визначного діяча в експозиціях цього музею; **Світлана Прокоп** акцентує на мемуаристиці у літературному спадку вченого. Творчій біографії К. Поповича, його значному внеску в розбудову українознавства як напрямку наукових досліджень та україномовного літературного процесу на теренах Молдови присвяче-

¹ Огляд джерел див. [4; 5].

² Перший том збірника уже був докладно висвітлений у рецензії Олександра Головка [2].

на стаття **Катерини Кожухар** та **Віктора Кожухаря** «Академік Константин Попович — засновник українознавства в Республіці Молдова». У другому томі розвідка **Георгія Кожолянка** висвітлює етнографічну діяльність К. Поповича, зокрема його внесок у вивчення календарної та родинної обрядовості українців Республіки Молдова та Буковини (Україна); **Марина Тунцька** розглядає художню майстерність К. Поповича-письменника, а саме — аналізує функціонально-стилістичну роль епітета у зображенні бессарабського життя початку ХХ ст. в історичному романі К. Поповича «Скривджені долі».

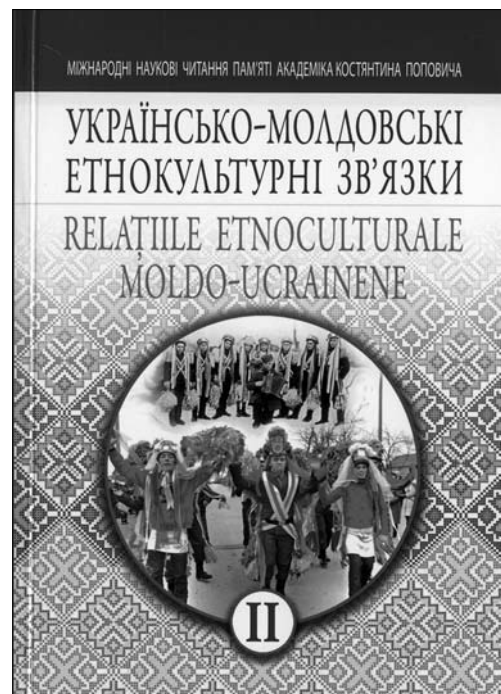
Другий розділ обох томів відображає різнопланову проблематику сучасних наукових досліджень з історії та етнології українців Молдови та українсько-молдовського суміжжя. Кількісно переважають розвідки, присвячені традиційній культурі цього регіону: «Традиційне господарство українців півдня Молдови (на прикладі села Мусаїт Тараклійського району) **Віктора Кожухаря**; «Передшлюбна весільна обрядовість молдован, румунів та українців Буковини» **Олени Кожолянка**; «Фольклорний супровід народних сімейних обрядів українців та молдован Буковини» **Георгія Кожолянка**; «Клака в будівництві українців Молдови: культурно-генетична проблема», «Дерев'яні ворота садиби в Молдові» **Ярослава Тараса**; «Традиції житлового будівництва українців Республіки Молдова: духо-

вний аспект», «До питання дослідження світоглядних засад у народному житловому будівництві» **Тетяни Файник**; «Дай, Боже, дощик на Юркову хату»: плівальні обряди на півночі Молдови за даними польових пошуків» **Лесі Горошко**, «Традиційний досуг і досвадебні стосунки молоді в селі Мусаїт Тараклійського району Республіки Молдова в ХХ — початку ХХІ століть» **В'ячеслава Степанова**, «Некоторые особенности традиции питания украинцев юга Республики Молдова (по материалам полевых исследований)» **Діани Нікогло**. Зокрема, низку статей присвячено висвітленню регіональних особливостей та локальних варіантів новорічного комплексу «Маланка» українсько-східнороманського пограниччя: «Маланка» в новгородній обрядності молдован і румун Буковини» **Олександра Кожолянка**, «Нісеніто» і «Трикрай» як регіональні варіанти новорічного обрядового комплексу «Маланка» (за матеріалами теренових обстежень») **Катерини Кожухар, Віктора Кожухаря**; «Регіональні особливості комплексу «Маланка» в зоні українсько-молдовського пограниччя (за фольклорними записами)» **Ольги Харчишин**.

У межах другого розділу історичні, історико-культурологічні, історіографічні публікації відображають зацікавлення темами з минулого українсько-східнороманського пограниччя (**Іван Воротняк** «Культура і побут буковинських румунів у дослідженнях етнографів австрійського періоду»; **Сергій Добржанський** «Товариство «Руська бесіда» як засіб міжетнічного порозуміння у другій половині ХІХ ст.), містять сучасний погляд на українську спільноту в Молдові, на радянський період життя Республіки (**Лілія Брага** «Политико-культурний портрет українців Молдови»; **Ірина Кауенко** «Динаміка етнічного самоопределення української молоді Республіки Молдова»; **Олег Галущенко** «Первый этап политики коренизации в Молдавской АССР: молдаванизация и украинизация», «Кто и зачем создал автономную республику: из истории образования Молдавской АССР»). Заслужовує на увагу розвідка **Олександра Головка** «Етнокультурна зона Середнього Подністров'я як об'єкт пограничних студій: актуальність та специфіка дослідження», в якій автор вказує на своєрідний етнокультурний колорит цієї малодослідженої місцевос-

ті. Проблему швидкої асиміляції мешканців молдавського села на Одещині піднімає **Іон Думініка** у повідомленні «Молдавани з села Крутоярівка-Молдова-Молдовка-Ведень з Одеського регіону (Україна) — історико-етнографічна місцевість / громада, ігнорована науковою спільнотою Республіки Молдова». Дві публікації висвітлюють індивідуальні риси митців на пограниччі української та молдовської культур: **Антип Царелунге** «Молдавський феномен Михайл Гузун в українській хореографії»; **Вікторія Рокачук** «Творческий путь художницы Елены Лешку».

Третій розділ обох томів охоплює розвідки, які стосуються вербальних ділянок етнокультури: фольклору, діалектного мовлення, літератури, шкільництва тощо. Фольклористичний напрямок представляють: **Оксана Кузьменко** працею «Сюжетно-тематичний репертуар українських соціально-побутових пісень півночі Республіки Молдова (структурно-семантичний показчик); **Ольга Харчишин** — «Дослідження українсько-молдовських етнокультурних взаємозв'язків у радянській фольклористиці: сучасне прочитання»; **Надія Пастух** «Фольклорна традиція українців півночі Молдови: до питання про консервацію народної культури на порубіжжі»; **Віктор Панько** «Народные украинские песни молдавского села Петруня Глодянского района». Напрацювання з діалектології висвітлюють розвідки **Тетяни Бедонької-Кугал** «Лексичні запозичення з румунської мови в мовленні українців північного регіону Республіки Молдова»; **Ірини Гороф'янюк** «Фонетичні особливості подільського говору в мовному портреті українців с. Булаешти Республіки Молдова»; «Стійкість і динаміка частин мови в українській говірці с. Булаешти»; **Олени Дакі** «Статус східно-романських запозичень у ботанічній лексиці українських південнобессарабських говірок», **Катерини Кожухар** «Українсько-молдовські інтерференції в назвах страв з пшеничного борошна в українських говірках Республіки Молдова», **Діани Ігнатенко** «Будівельна лексика в українських говірках півночі Молдови», **Людмили Чолану** «Побут і побутова лексика українців півночі Республіки Молдова», **Олексія Романчука, Олени Пупулової** «Некоторые лексические булаештско-бойковские параллели в просторанстве карпато-украинских говоров: предварительный анализ», **Олексія Романчука**

«Переход $t', d' > k', g'$ в діалектах Балкано-Карпатського регіону и его исторические причины». У руслі етнопедagogіки представили свої розвідки **Марина Туницька** («Лінгвокультурологічний підхід у навчанні української мови школярів Республіки Молдова»), **Катерина Кожухар** («Становлення, здобутки і проблеми українського шкільництва в Республіці Молдова»), **Мінодора Вахницька, Антоніна Чобан-Пілецька, Алла Ткачук, Ніна Ушнурцева, Алла Маслова**. Питання літературних зв'язків розглядають **Діана Ігнатенко** («Українські мотиви в історичній прозі Георга Асакі: новела «Мазепа у Молдові»), **Василь Денисюк** («Шлюбні треби и чины в свете фразеологии (на материале «Требника» Петра Могилы»), **Людмила Чолану** («Образ Молдови в ранній творчості М. Коцюбинського»).

Обидва томи збірника є свідченням тісної співпраці багатьох наукових інституцій, вишів, державних установ із Республіки Молдова та України. Географія авторів статей охоплює Кишинів, Бельці, Глодяни, Тирасполь (Молдова), Київ, Львів, Чернівці, Умань, Вінниця, Ізмаїл, Одеса (Україна). Потужним науковим презентантом досліджень з етнології та фольклористики став Інститут народознавства НАН України в особах доктора історичних наук **Ярослава Тараса**, кандидатів історичних наук **Лесі Горошко** та **Тетяни Файник**, кандидатів філологічних наук **Надії Пас-**

тук, *Ольги Харчишин, Оксани Кузьменко*. Їхні запропоновані до збірників статті щодо традиційної культури українців півночі Молдови та українсько-молдовського суміжжя — результат кількарічних експедиційних досліджень (починаючи з 2005 р.) цього регіону, успішно зреалізованих Інститутом народознавства НАН України. Треба віддати належне керівникові та натхненникові трьох комплексних народознавчих експедицій завідувачу відділу етнології сучасності ІН НАН України *Ярославі Тарасу*, а також співкоординаторам у Молдові — завідувачу кафедри української та румунської мов Бельцівського державного університету ім. А. Руссо професору *Валерієві Воробченку*, членам кафедри та усім, хто сприяв перебуванню нашої експедиції в українських селах Молдови. Окрема дяка колегам з Інституту культурної спадщини АН Молдови доктору історії *Вікторові Кожухарю* та доктору педагогіки *Катерині Кожухар* за те, що силою свого патріотичного духу та нечуваного ентузіазму, незважаючи на жодні

труднощі, послідовно плакають українсько-молдовську співпрацю, яка, як бачимо, дає свої плідні результати у таких поважних виданнях.

1. *Афанасьев-Чужбинский А.* Поездка в Южную Россию. — Ч. 2: Очерки Днестра / А. Афанасьев-Чужбинский. — Санкт-Петербург, 1863.
2. *Головко О.* Нове видання про українсько-молдовські етнокультурні зв'язки / О. Головко // Народна творчість та етнографія. — 2016. — № 2. — С. 110—113.
3. *Защук А.* Етнографія Бессарабської області / А. Защук // Записки Одесского общества истории и древностей. — Т. 5. — Од. 1. — Одесса, 1863.
4. *Харчишин О.* Дослідження українсько-молдовських етнокультурних зв'язків у радянській фольклористиці: сучасне прочитання / О. Харчишин // Українсько-молдовські етнокультурні зв'язки. — Т. 1: Міжнародні наукові читання пам'яті академіка Костянтина Поповича. — Кишинів, 2015. — С. 321—329.
5. *Харчишин О.* З історії дослідження фольклору українців Молдови (1870—1930-ті рр.) / О. Харчишин // Народознавчі зошити. — 2015. — № 2. — С. 370—375.